

MAGAZIN

cultural-istoric și de informație

REVISTĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

DIRECTOR: VASILE TODI

REDACTOR-ȘEF: ȘTEFAN TARJOC

CRIZA ȘI EXCROCHERIA BANCARĂ

Criză și excrocherie bancară. În Germania de după război doi camarazi se revăd. Unul e bogat. Cum ai făcut avere? întrebă cel sărac. Bogatul: vând cartofi în stil mare, îți vând și ție, dacă vrei. Săracul îi dă toți bani care-i avea și capătă un vagon de cartofi, care-l aștepta pe peronul 5 de la gară. Ajuns aici, săracul nostru nu vede nici un vagon. Revenind la camaradul lui în care avea încredere din tranșee îi cere banii înapoi. Acesta îi spune ca nu-i mai are (i-a investit în alte vagoane, case și terenuri), dar să nu fi trist sau îngrijorat, cel mai bine ar fi pentru el să vândă vagonul de pe peronul 5 mai departe și astfel să se îmbogățească, ca și el. În SUA după atacul terorist din centrul financiar din New York și criza de la bursa cauzată de exuberanța euforică generată de IT, asistăm la o acțiune similară, numai că acum toți știu că la gara, pe peronul 5, nu-i nici un vagon cu cartofi, dar băncile l-au vândut într-un stil ne mai cunoscut în istorie și că "întreaga lume e în criza economică". Totul a început cu fuga

de acțiunile IT și încrederea în case și terenuri. Așa ca băncile dădeau credite pentru construcția de case la cine putea sau chiar și la cine nu, adică nu avea venit, job sau alte valori. Creditul ninja: no income, job or assets. Subprime. Banca încasa imediat însă comisionul și vindea mai departe ipoteca dubioasă pe casă, acum frumos împachetată cu alte credite și înfrumusețată cu AAA (hârtie de valoare de cea mai mare încredere bancară), de o agenție plătită desigur de banca de investiții implicată în excrocherie. Orice tranzacție de peste 10.000 dolari sau euro este urmărită de teama terorismului, dar faptul că băncile din SUA au vândut astfel de credite dubioase, infectate n-a băgat nimeni de seama? Ba da, dar atât timp cât se încasau comisioane grase, profiturile băncilor au ajuns să fie 40% din totalul profiturilor din SUA! administrația Bush refuza orice aluzie la acest jos piramidal, bine cunoscut de români: Caritas și FNL. Acum, când totul se prăbușește, constatăm ca valoarea bursei pe plan mondial de 60 trilioa-

POVATA LUNII

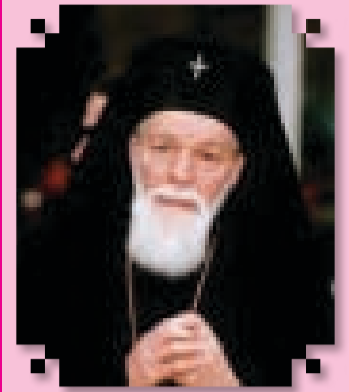
Ceea ce este bun pentru pamint, nu este bun pentru cer

Ion Arieșanu

ne, prețul materiilor prime (în afară de aur) s-a înjumătățit, iar cel al imobilelor a scăzut cu 20 - 50%, iar încrederea în obligațiile financiare negarantate de stat s-a pierdut. Bănci din SUA, Anglia dau faliment sau sunt naționalizate. Vina este a celor doritori de case, dar mai ales a băncilor de investiții fără scrupul și a statelor dezvoltate. SUA are o datorie de 10 trilioane, Germania de 1,6 trilioane, Japonia s-a îndatorat cu de două ori BIP-ul. Datoria externă a României de 60 miliarde euro pare încă minoră, poate de aceea se discută atât de puțin această chestiune de interes public sau poate are dreptate dictonul clasic: "lumea vrea sa fie înșelată, așa că hai să o înșelăm / mundus vult decipi, ergo decipiatur".

Viorel ROMAN

consilier academic la Universitatea din Bremen - Germania

Hristos Domnul n-a venit doar pentru unii

Hristos Domnul n-a venit doar pentru unii dintre noi. Cu atât mai puțin El n-a venit doar pentru cei care s-ar bucura de o favoare specială prin faptul că din veac ar fi fost hărăziți acesteia, ori că ar aparține uneia și nu alteia din Biserică. Dacă așa ar sta lucrurile, prea puțini ar fi acei fericiți muritori pentru care a venit Mântuitorul în lume. Cât despre deosebirea de culoare, care se mai face în unele părți ale lumii, ea este întru totul potrivnică învățaturii evanghelice după care "aici nu mai încap elean, nu mai încap iudeu, tăiere împrejur și netăiere împrejur, barbar, scit, rob ori slobod" toți fiind una întru Hristos Domnul.

NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Poezi ai tuturor vremurilor

Spiridon POPESCU

POETUL

Poetul este singurul pieton care nu poate fi obligat să țină cont de culorile semaforului. El poate traversa când îl taie capul, pe orice culoare. Agenții de

circulație au primit ordin să nu-l fluiere, iar mașinile au fost dotate cu niște aparate speciale, programate să le frâneze brusc atunci când se apropie la o distanță

amenințătoare de el. Dacă vreun agent mai orgolios se încapățânează și vrea să-l trateze ca pe toți ceilalți, intervine imediat opinia publică: „Lasă-l, domnule, ce-ai cu el? Nu vezi

că-i poet?” De aceea, poetul este insul cel mai punctual: ajunge întotdeauna la întâlnirea cu moartea, fără să aibă întârziere nici măcar un minut.

"ODIHNIND" ÎN BIBLIOTECĂ

Un vânt domol ca un poem folcloric, se însoțește cu răsăritul de iunie, pe ulița satului unde îmi place să visez vara. Țăranii colectivizați cu de-a sila și decolectivizați fără de voie, reușesc aici, să trăiască autarhic. Muierile lor, ce odată, ehei, demult, modelau cu formele trupului conturul frunzelor ce le slujeau drept dricală în grădinile părăsite de la marginea satului la orele iubirii, stau azi lărgite ca niște canale de gheață, la porțile caselor; a caselor bătrâne și ostenite ca și gleznele lor. Cele mai bătrâne și mai urâte, au devenit prietenele nopților și ale visurilor din care decupează înțelesuri solemne,

"Au venit dinspre Balcani, vestitorii verii: Stârci, becațe, pelicani și din stuf... braconierii."

oferindu-le apoi, needulcorate, celor tinere. Tinere și nedezlipite încă de zarea prostiei. Aici sunt copiii puțini, dar căutătura lor se strecoară prin purpura de aur a demnității. Și eu vin dintr-un oraș în care copiii au privire de căpșunar... Amărată mai este țara asta împlinită nici pe jumătate și condusă de "niște unii". Vremurile, tehnica, ne-au adus prea aproape de americani și prea departe de Dumnezeu. Am ajuns țara lui "Fă ce-ți place", ca în abația telemitilor din scrierile lui Rabelais. Numai că acolo, îndemnul lasă totuși loc discernământului.

Vasile TODI

ANUL XVI
NR. 6 (196)

IUNIE
CIREȘAR

Tel. 0721.935.392 Fax: 021.519.9551
WWW.MAGAZINMR.RO MAGAZINMR@YAHOO.COM

ISSN:
1453-2700

2010

LA FUNDUL SACULUI

Nu știm ce se mai poate face, că după 20 de ani, dintr-o țară bogată și fără datorii, am ajuns la fundul sacului. Nu mai e de furat decât pământul, pădurile, aurul, argintul și uraniul, CEC-ul și încă câteva fleacuri, care însă valorează câteva mii de miliarde euro. Desigur că nu pare de crezut, fiindcă noi am fost obișnuiți să vindem tot pe degeaba.

Așa s-a vândut ROMTELECOM-ul cu 700 de milioane de euro, deși anul precedent se investi-se în el un miliard de euro, clădirile cu dotările lor mai fac câteva miliarde de euro, iar terenurile pe care stau încă pe atâta. Apoi l-am dat la greci, deși e sector strategic, care nu putea fi luat statului român.

Așa s-a vândut Sidex-ul (gaura neagră a economiei după unii zia-riști ajunși miniștri) care a ajuns rentabil în câteva zile.

Așa s-a dat PETROM-ul pe nimic, cu zăcămintele cu tot (deși zăcămintele subsolului nu puteau fi înstrăinate), care ar putea fi valorificat la câteva sute de miliarde euro. La fel s-a vândut lemnul la sub 1% din valoarea reală, apele minerale, pământul etc. Singura soluție la care se mai poate apela este Curtea Internațională de Casație și Justiție de la Haga, în numele poporului român (pe baza semnăturilor ce se adună la postul de Televiziune OTV), a cărui număr se apropie de un milion de români și care să fie îndreptat împotriva celor ce-au valorificat patrimoniul țării, uzurpând drepturile sacre ale poporului român, chemând în garanție și țara în cauză (fie Grecia sau Austria). Se spune că fostele imperii din țările mari se refac azi pe spinarea țărilor mici și neputincioase.

În țările arabe bogate în petrol și gaze, fie cât de mici, dividendele plătite de companiile în cauză, plătesc dividende, cel puțin la nivelul necesarului de trai, a poporului arab în cauză (nu de generoși ce sunt, ci fiindcă aceste țări nu prea au alte mijloace de subsistență, pe când România...).

Dr. ec. Ștefan TARJOC

GEPOLITICA ROMÂNIEI: ÎNĂUNTRU DAR PE DINAFARĂ?

Zilele acestea urmează să plec în Estonia și mă gândeam să scriu câteva rânduri despre niște discuții foarte interesante pe care le-am avut într-o auto-gară lituaniană cu Igor, un etnic rus ce locuiește în această țară. Aveam speranța că în Estonia o să mai am posibilitatea să mai schimb câteva păreri și opinii cu oamenii locului și în felul acesta să îmi creez o părere proprie despre realitățile țărilor baltice. Igor, un om educat, simpatice și prietenos mi-a ținut o adevărată prelegere despre colapsul Uniunii Sovietice și despre modul în care lituanienii ar trebui să îl slăvească pe Gorbaciov pentru faptul că le-a permis să aibă o așa mare țară (Vilniusul teoretic ar fi polonez iar zona de coasta aparținuse Germaniei). Rusa pe care eu o vorbesc este una mai primitivă, motiv pentru care rolul meu în discuție era acela de dirijare a acesteia spre anumite teme, pe care le formulam prin întrebări timide, bine gândite pentru a mă face cât mai bine înțeles. Răspunsurile au fost însă fluvii, și pe cât erau de spectaculoase, pe atât erau de necontrazis. La întrebarea mea cum se vede din zona baltică Uniunea Europeană și moneda ei euro, într-o rusă sonoră aflu că „Evrosioiuz eta utopia”, că doar nu se poate ca statele europene să renunțe la istoria lor de secole și că în aceeași măsură trebuie să lupte pentru a-și apăra interesele naționale, precum au făcut-o și până acum.

Totuși, nu o să prezint acum discuția mea de pe tărâmurile lituaniene și asta pentru că zilele trecute am citit, fiind la Varșovia, că prietenia maghiaro-polonă urmează să fie revigorată, noul premier al Ungariei măgulindu-i pe polonezi prin efectuarea primei sale vizite oficiale în țara de pe Vistula. Trebuie să mărturisesc că respectivul articol m-a intrigat, creându-mi totodată și o stare de disconfort. Anul următor, președinția rotativă a Uniunii Europene va fi asigurată de Budapesta și de Varșovia.

Locuind în zona Oradiei iar apoi stând multă vreme la Cluj, am impresia că îi înțeleg destul de bine pe maghiari, pe care îi apreciez la modul cel mai sincer pentru seriozitatea cu care abordează lucrurile și pentru faptul că mulți dintre ei sunt oameni de cuvânt. Multă vreme am apreciat guvernele socialiste de la Budapesta, mai ales că premier în țara vecină a fost pentru un timp un simpatic ardelean de la Târgu Mureș, domnul Megyesi. Cu toate acestea, trebuie să îmi exprim profunda îngrijorare față de acțiunile noului fost premier Orbán, atât în ceea ce privește politica sa internă (în prima parte a anilor 2000, de la o zi la alta le-a ridicat maghiarilor salariile cu 50%, moment din care Ungaria e într-o criză continuă) cât și în ceea ce privește atitudinea domniei sale și a partidului pe care îl conduce față de țările din jur. Micul nostru vecin de la vest face o foarte mare zarvă geopolitică, cultivând continuarea antipatiei vecinilor săi. Pe fondul problemelor economice cu care se confruntă, această zarvă poate conduce la o destabilizare a regiunii estice a Uniunii Europene și chiar la compromiterea „utopiei” europene.

După cum spunea și Igor, în Uniune există simpatii și antipatii care duc în cele din urmă la crearea de grupări regionale. Normal ar fi să existe întradevăr o Veche și o Nouă Europă, doar că din păcate observăm că diviziuni există și se mențin între membrii celor două tabere. Există țări cu interese similare care trebuie să coopereze pentru a-și impune un punct de vedere la masa celor 27. (va urma)

Alin CODOBAN
Varșovia, 8 iunie 2010

oameni care au fost „INIMA RĂMÂNE TÂNĂRĂ, DAR NE CHEAMĂ DOAMNE!”

L-am asemănat deseori cu un imens artist din lumea sportului, și anume cu Nicolae Dobrin. Și unul, și celalalt, și-au stins lumina în templul în care au slujit de la început. Ce rari sunt acești oameni, aceste caractere, într-o țară a traseiștilor. A indivizilor fără cuvânt. A inșilor. M-am întrebat și v-ați întrebat la rându-vă, în ce fel au slujit cei doi bucuria harului cu care au fost dăruți? Când îi mergea bine Teatrului Mic - la conducere era Dinu Săraru, Horațiu Mălaele l-a întrebat: „Dom'le, care este cheia acestui succes?”. I-a răspuns: „Curățenia relațiilor și zgomotul muncii”. Ați înțeles.

Vasile TODI

Într-unul dintre ultimele sale interviuri (în ultimii ani a acordat foarte puține - n.r.), realizat de postul de televiziune Focus TV din Buzău, Jean Constantin vorbește cu umor despre diferite aspecte ale vieții. Vă prezentăm în continuare fragmente din interviul acordat.

Despre actorie: „Îmi place să joc și-n filme, și-n teatru, că din teatru am venit. Am jucat la Teatrul Național din București în „O scrisoare pierdută” pe Pristanda, în regia lui Beligan. Am jucat, pe unde n-am jucat la viața mea! Mă cunosc spectatorii, dacă-i zi! Noaptea-i mai greu!”

Pe vremea lui Ceaușescu: „Nu prea ne dădeau așa bani, nici azi nu ne dau prea mulți. Păi dacă eu am 80 de filme la viața mea și-acum am o mașină și un apartament... Mulțumesc, pe cuvânt, că Dumnezeu mi-a dat sănătate. Rezist eroic.”

Despre căsnicii: „Prima soție a fost Mioara Mocanu de la Galați. Eu am început activitatea teatrală la Casa de Cultură din Constanța, unde am mănuit păpuși. Era instructoare la Casa de Cultură a studenților și ne învăța să mănuiim păpușile. Până la urmă ne-am căsătorit. Ultima mea soție - că trei au fost toate și nu le-am atins nici cu o floare - e Jean Elena, care a lucrat la Teatrul Național din București 40 de ani. Când am jucat «O scrisoare pierdută», ne-am cam împrietenit. Este fosta soție a lui Gheorghe Cozorici. Nina este și rămâne o doamnă extraordinară, o soție rară. E frumoasă. N-are ea un ochi, dar e frumoasă.”

Despre filme: „Eu am avut noroc la viața mea de un colectiv extraordinar. Vorbesc despre cel de la «Toate pânzele sus» și de la celelalte filme pe care le-am făcut. Eram o familie. M-a marcat «Toate pânzele sus», mai ales Ismail: Acuma mâncam pe urmă luptam. Asta faceam”.

Despre copilărie: „Eram șapte copii la părinți și era foarte greu. Tata a fost arhitect și avea de făcut niște clădiri la București și am stat cu dânsul vreo trei-patru ani. Și apoi m-am mutat înapoi la Constanța”.

Despre prieteni: „Am colaborat foarte bine cu Toma Caragiu. Era un actor mare, mă mai certam cu el din când în când. Eu făceam naveta de la Constanța și mă aștepta în gară cu toată trupa, iar el comenta. Și îl întreba cineva: «Ce aveți domnu' Caragiu?» Și el gemea: «Eu, Toma Caragiu, aștept șatra în gară. Paștele mamii lui de țigan! Îl omor și o să fie un țigan în minus în țară!». Sergiu Nicolaescu zicea: «Chema-ți-l pe Jean de la Constanța că am nevoie de un hoț de buzunar»”.

Pentru public am făcut tot ce mi-a stat în putință. Eu m-am achitat cu credință de fiecare dată. (Jean Constantin, actor)

Despre public și meserie: „Pentru public am făcut tot ce mi-a stat în putință. Eu m-am achitat cu credință de fiecare dată. Vârsta își spune cuvântul, oricât zicem noi că rezistăm, că facem! Inima rămâne tânără, dar nu se poate. Ne cheamă Doamne!”

Pagină coordonată de Ghiță BLEJUȘCĂ

Redactor-șef al revistei „Foaia Săcălăzului” al Truștilui de Presă „Magazin”

SUFERINȚA NU ÎMBRACĂ MASCĂ

Una din experiențele cele mai tragice ale umilinții suferită de detenție, a fost cea a lui Oscar Wilde. Și acest lucru pentru că, pe de o parte, vina era foarte rușinoasă la acea vreme (ce ironie! Anglia, care îl condamnă pe Wilde pentru homosexualitate, va fi printre primele care ulterior va legifera pozitiv această aberație antinaturală); iar, pe de altă parte, căderea poetului era dublă: de la mare înălțime, Wilde fiind în culmea gloriei, răsfățatul saloanelor poetico-mondene londoneze, iar el își făcuse din plăcere, așa cum singur măriruștește, țelul exclusiv al vieții: “îmi plăcea să fiu flaneur, un dandy, un om la modă... ceea ce era paradoxal pentru mine în sfera gândirii, ajunsese perversitate în sfera pasiunii”. Astfel el refuză încă din adolescență să audă de suferință, să pună vreun preț pe valoarea ei modelatoare în viață, și acest lucru, chiar la sfatul repetat al mamei, care îi citea deseori un catren de Goethe tradus de Carlyle:

*Cel care nu și-a mâncat pâinea în durere,
Cel care nu și-a petrecut orele nopții
Plângând în așteptarea zilei de mâine,
Acela nu vă cunoaște pe voi, puteri cerești.*

Condamnat la 2 ani de închisoare, umilința cumplită îndurată îl face pe Oscar Wilde să sufere o adevărată mutație spirituală, descoperind valoarea ontică și axiologică a suferinței. Fructele acestei experiențe dureroase au fost poemul *Balada temniței din Reading* și mai ales cartea de meditație, *De profundis*.

De profundis este una din marile cărți ale celui mai profund umanism. Puține lucrări au făcut un mai sfâșietor și sublim elogiul durerii ca acest opuscul. În închisoare, - sau brutalizat, defăimat, ignorat sau chiar blamat de prieteni, exilat din strălucitoarea carieră literară și viața închinată voluptății, - Wilde descoperă că “suferința este marele adevăr”, marea certitudine existențială. Primele cuvinte ale cărții proclamă: “suferința este o clipă foarte lungă... ea are caracterul nemărginirii.” Mai mult, este un mister și totodată o revelație. “Este cea mai înaltă emoție de care omul este capabil și totodată tipul și măsura oricărei arte mari... Spre deosebire de plăcere, suferința nu îmbracă mască.” Durerea ne face una cu Dumnezeu, și ea va fi “lumea cea nouă” a poetului, ea îl va învăța ce este cu adevărat fericirea. Îl va învăța să se nască din nou, pentru că lumile au fost zidite în durere; în durere se nasc stelele, copilul se naște în durere.

Atât păcatul cât și suferința “sunt lucruri sfinte și modalități de perfectare”, iar clipa căinței este clipa inițierii, când trecutul poate fi supus unei mutații etice. Greselile se fac pentru că ultimul mare mister nu este lumea, nu sunt cele șapte ceruri, ci tu însuși. “Cine își poate calcula orbita propriului suflet?” Și adaugă acest mare adevăr: “A-ți propune să fii om bun este o simplă ipocrizie, dar a fi ajuns un om mai adânc, este privilegiul celor care au suferit.” Cum era de așteptat, Oscar Wilde evocă aici la modul înaripat și pios totodată figura lui Iisus, cel mai sublim pătimitor al tuturor vremurilor, cel mai mare “poet al suferinței”, cel mai uman dintre artiștii mari: “Viața lui întregă este cea mai minunată din poeme.”

Poetul constată că modernitatea a profanat durerea. “Suntem bufonii durerii. Clovni cu inimile zdrobite... Viața modernă îmbracă tragedia în comedie, astfel că marile realități par locuri-comune, groțesti.” Căci marile pasiuni sunt pentru spiritele mari și pentru a vedea marile drame ontice trebuie să fii sus, pe aceeasi treaptă cu ele.

Autorul Salomeei conchide: vreau să mă pun în armonie cu spiritul care se ascunde în lucrurile manifestate. “Misterul în Artă, Misterul în viață, Misterul în Natură, - aceasta caut. Este neapărat necesar pentru mine ca să-l găsesc undeva.” Repudiat de societate, după cei doi ani de închisoare, Wilde vrea să se întoarcă în Natură, ale cărei stele îl vor face să umble prin străini fără să se poticnească, ale cărei ape îl vor purifica și ierburi amare îl vor însănătoși.

Cât privește *Balada temniței din Reading*, aceasta povestește drama unui tovarăș de închisoare, condamnat la moarte pentru că și-a ucis iubita. Ea se încheie astfel:

*... Ucis-a omul ce-a iubit
Și-a trebuit să moară.
Și toți ucidem ce iubim,
Audă toți aceasta,
Uniiucid c-un ochi amar,
Cu-o măgulire alții,
Cel laș ucide c-un sărut,
Iar cel viteaz cu spada.*

După ieșirea din închisoare, Oscar Wilde nu se mai întoarce în Anglia, ci se stabilește la Paris, unde moare după doi ani de meningită. Poetul ucisese viața pe care o iubise atât, și a trebuit să moară.

COȘMAR

Nicolae DABIJA

În Taimâr, cu-o sanie cu reni –
colo pân` și vara viscolește –
dat-am de un sat de moldoveni
ce uitaseră – săracii! – românește.

I-a adus colo tătuca Țarul
și le-a dat pământ, cât vezi în jur,
numai că nu intra în el brazdarul –
căci e bocnă anul împrejur.

Și-au rămas: să crească urși în stână
și la sănii să înhame reni,
numai c-au uitat limba română,
dar în buletine-s „moldoveni”.

M-au cinstit cu țuică din licheni,
m-au servit cu colțunași din pește,
și mi se jurau că-s moldoveni,
doar că – nu pot să vorbească românește.

Și-amintiră, după lungi torturi, -
of, și eu mă bucuram ca prostul! –
numai colo niște-njurături
și-ncă un fragment din „Tatăl nostru”.

Și-am bocit cu ei la despărțire,
și mi-au dat și-un colte de mamut,
și le-am dat volumul meu subțire
pe care-l tot răsfoiau, pierdut...

Dar, de atunci, nu-n tundră, ci la noi
câte unu-aud cum se fălește:
- Sunt și eu tot moldovan, ca voi,
numai... c-am uitat „maldavenește”.

Și-i de răs povestea, și-i de plâns,
cum vreun tip stă chiar și-ți dovedește
că adevărații români is
tocmai cei ce nu știi românește.

Se dezice, fiu al nimănu,
în discuții și – afixat – în presă,
de strămoșii și de limba lui,
Iar Moldova i-i – doar o adresă.

Că nu-s patriot mă dojenește
și-mi tot spune, cuvântând mereu,
el mai mult Moldova că-și iubește,
și mă-nvață cum s-o fac și eu.

...Lasă-mă, în graiu-mi, să bocesc
spicul sec, și de sub luturi ruda –
„moldoveanule”, cum zici să te numesc,
care limba ți-ai trădat, ca Iuda.

Nu te cred – cât fi-vai să cârtești,
că-astă țară cu-al ei sfânt temei
mult mai mult ca mine o iubești –
dacă silă ți-i de limba ei.

Dacă limba mamei ți-ai urât,
dar alt adevăr pe lume nu-i:
căci există un popor atât
cât mai e vorbită limba lui.

...În Taimâr, cu-o sanie cu reni –
colo pân` și vara viscolește –
dat-am de un sat de moldoveni
ce uitaseră – săracii! – românește.

Și-un coșmar visez – de-atunci – prin vremi,
mă trezesc și-mi zic: doamne ferește
de-o Moldovă doar din moldoveni
ce-au uitat, cu toții, românește.

Pagină coordonată de Laura GOROVEI

Redactor responsabil - "Jurnal de Răcădăia", al Trustului de Presă "Magazin"

STRADA DOSTOIEVSKI

(fragment de roman)

Marian Odangiu, prietenul meu Marian Odangiu, lucrează de ceva vreme la un roman frumos ca o basma de ibovnică. Dovadă fragmentul pe care a avut bunătatea să-l ofere spre publicare revistei noastre. Citiți-l și veți descoperi un scriitor atent ca un pictor de catedrală cu opera sa.

Vasile TODI

„Nu știu dacă ți-am mai povestit vreodată despre o întâmplare din copilăria mea, o întâmplare peste care multă vreme n-am reușit să trec. Amintindu-mi-o mereu și încercând de fiecare dată să-i descopăr înțelesul, am ajuns să cred că, în realitate, nici nu e vorba de o întâmplare trăită, ci de una citită ori auzită undeva, dacă nu chiar de un vis care nici măcar nu a fost al meu.

Indiferent cum a fost, pentru că intuiesc ce gândești când îți spun aceste lucruri, mă bănuiești de ipocrizie, ai impresia că relativizez fiecare afirmație ca să te împiedic să mă tragi mâine-poimâine la răspundere, să pui pe seama mea cine știe ce eșec al tău pentru simplul motiv că tu ai luat vorbele mele drept pilde și, punând în aplicare tâlcul lor, ai dat greș, vreau să-ți spun că întâmplarea asta ar fi meritat să fie scrisă așa cum s-a petrecut atunci. M-am gândit de multe ori că ideal ar fi fost să o fi pus pe hârtie chiar în timpul desfășurării ei, să fi încercat imposibilul, să o trăiesc, adică, și în același timp să o scriu. Dar, cum asta nu a fost și nu e cu puțință, nu era rău să o fi înregistrat și altfel decât în memorie de îndată ce am scăpat de sub tirania petrecerii ei, cu toate că nu prea am încredere în exactitatea cu care aș fi reprodus faptele, fie și în momentul imediat următor. Fiindcă, vezi tu, chiar să nu fi zăbovit nici o clipă, ceva tot se pierdea, nu neapărat din starea deosebită pe care, în fond, orice întâmplare o induce în noi, nu, nu neapărat din asta, pentru că, până la urmă, adevărul e că, de nenumărate ori, mai ales când asemenea întâmplări ne scot cu totul de pe linie, rămânem încă mult timp după terminarea lor într-un soi de inerție a stării, de parcă lucrurile ar continua să se petreacă, deși, oarecum, în afară. Încetul cu încetul începem să simțim că nu mai suntem în miezul faptelor, că asistăm la un spectacol cu alte personaje decât noi înșine. Ceea ce aș fi riscat, deci, să pierd nu era, în întregul ei, atmosfera unică și irepetabilă a întâmplării și nici chiar precizia amănuntelor. Cu puțin efort și, mai ales, punându-mă între paranteze pe mine, cel care eram după, aș fi reușit să le reproduc, bănuiesc, cu destulă fidelitate. Însă, categoric, aș fi pierdut tocmai lucrul cel mai important: legătura dintre ele. Dintre amănunte și starea de moment provocată de fiecare detaliu în parte. Iar legătura aceasta, repet, mi se pare esențială!...

Dacă ai să mă întrebi de ce, îți voi răspunde că, pe măsură ce trece timpul, legăturile devin tot mai firave, ajung să se confunde între ele și, atunci, culmea, intervine cel mai mare dușman al lor, imaginația. Ei bine, pentru că aceasta se află într-un soi de mezalianță cu memoria, ea m-ar fi făcut să greșesc, ar fi lăsat să se strecoare în relatarea mea mici erori, pentru alții ne semnificative, însă fundamentale pentru mine!

Ai să spui că ceea ce eu pretind este o imensă utopie, că o asemenea performanță ține de absolut și că este aberant până și gândul că, într-o bună zi, cineva va reuși să o atingă, să transcrie, adică o întâmplare sau, mă rog, un șir de întâmplări, cu o atât de mare precizie încât fiecare detaliu să păstreze în lăuntru întregul halou de stări pe care acesta l-a provocat atunci când s-a petrecut, așa, ca o energie latentă gata să se reactiveze în orice clipă, oricât de îndepărtată în timp.

Dar, acum este rândul meu să te întreb, pentru ce naiba mai trăim dacă nu pentru a crede că această posibilitate există, pentru a spera că, la un moment dat, unul dintre noi va izbuti să-și înfigă degetele în reverele absolutului ăstui-ia?!

Că găsești ceva diabolic în toată lucrarea e o altă poveste! Sigur că a avea puterea să o duci până la capăt înseamnă să fi dat mâna cu dracul, fiindcă, dacă Dumnezeu a zidit lumea așa, ca ea să aibă numai început și să nu se termine niciodată, numai diavolul o mai poate opri!

Însă, vezi tu, pe mine nu mă interesează sfârșitul. Mai în glumă, mai în serios, eu nu sunt decât o jumătate de diavol! Și de aceea când mi-am pus problema asta, nu m-am gândit deloc la încheierea socotelilor cu timpul sau, mă rog, cu absolutul ori cu Dumnezeu. Ba, dimpotrivă, nu vreau decât să le pun o mică piedică, numai cât să cadă, nu prea tare, să-și julească puținel nasul și genunchii, apoi să se ridice și să-și vadă de treburile lor. Iar eu, în răstimpul cât ei sunt ocupați, să închid în pumn o fărâmă din mersul lor: întâmplarea aceea care, dacă e întreagă, cu amănunte și cu stări cu tot, mie îmi ajunge!

Să nu ți se pară derizoriu, chiar dacă e numai cât un vârf de ac, pentru că, nici nu îți dai seama, oricât de mică, ea înseamnă enorm de mult, viața mea toată concentrată într-o singură secvență!

Încearcă să-ți imaginezi: stai și citești ceea ce ai scris și, de la primul cuvânt, retrăiești, fără minusuri și fără plusuri, întreaga poveste. Tu nu mai ești tu, cel de acum, cititorul, ci un altul care, să nu mă suspectezi că mă joc de-a paradoxurile, ești tot tu, dar un tu unic și irepetabil. Ca și cum te-ai uita într-o oglindă ori, mai degrabă, la o fotografie din tinerețe, deosebirea fiind că gestul tău nu se însoțește cu senzația insuportabilă a încremenirii, a morții, a unui lucru care, în realitate, a încetat să mai existe. Dimpotrivă, acum, ca și atunci, ar fi pentru tine identice, absolut identice! Cu alte cuvinte, în memoria ta inundată de energia latentă a fiecărui detaliu, s-a produce un declin extraordinar: trecutul ar deveni prezent, amintirea – o trăire în acum aproape pură. Nimic din ceea ce conștiința ta a înregistrat între timp n-ar mai deforma amănuntele, nici un sens, nici o imagine, nici altceva străin de ele. Ar fi ca și cum ființa ta toată. Cea de acum, s-ar transfera într-o durată de dinainte și ar retrăi, pas cu pas această durată!

Uneori, când gândurile mele se împing de la spate unele pe altele și îmi imaginez ce s-ar întâmpla dacă istoria ar fi cuprinsă într-o asemenea poveste, mă cutremur!...

De astă dată, Vancea rămase nemișcat, cu bărbia sprijinită în podul palmei stângi și stătu multă vreme cu privirea pierdută aiurea.

Elizar continua să tacă.

„Ciudat om și domnul Merceanu, exclamase Amfion, la vreo câteva luni după mutarea în noua locuință. Tu știi, Matildă, că bărbatul ăsta n-a avut niciodată lângă sufletul lui pe cineva căruia să-i spună, așa cum îți spun eu ție, uneori, când mă apucă, iar tu stai cuminte și mă ascuți, că aia și ailaltă, că lucrul ăsta mi s-a întâmplat și că vreau să fac așa și pe dincolo, că a venit cutare și mi-a zis ce mi-a zis, însă eu n-am scos o vorbă, așteptând să fiu singur, să mai cuget și să vorbesc apoi cu tine până îmi lămuresc lucrurile, nu că aș avea nevoie de sfatul tău, dar când gândesc cu voce tare și am cui, parcă mi-e mai ușor să limpezesc ce am de limpezit. E drept că doamna Agatha e mai în vârstă decât el și asta, să știi tu de la mine, pentru un bărbat contează foarte mult, dar eu tocmai de aceea mă și mir, că n-a fost atât de înțeleaptă, atunci, când erau mai tineri, să-l facă să simtă că poate să-i zică orice. Și încă o dată mă mir, fiindcă așa sunteți lăsate voi, femeile, că nu știu cum faceți și cum dregeți de, mai devreme ori mai târziu, bărbatul ajunge să vă mărturisească tot, până și ce n-a făcut, dar ar fi vrut să facă!... Tu te superi că mie îmi place să stau de vorbă cu el, că apare aici exact când nu trebuie, dar zău, nu ai dreptate! Omul a ajuns la bătrânețe, a strâns și a ținut în el cât a ținut, iar acum, dacă tot m-a găsit pe mine pregătit să-l asculte, e în stare să povestească zile în șir. E o viață de om, ce crezi, și chiar de-ar fi ca toate viețile, tot merită să-ți pleci urechea. Niciodată nu poți ghici dinainte ce anume îți poate fi de folos, nu zic: imediat, ci în viitor, cine știe când. Dar fii convinsă, mai e încă

ceva pe deasupra și, câteodată, chiar îmi pare rău că nu ești și tu de față. Omul povestește și tare mi-i că nici nu-l interesează dacă eu țin sau nu minte ce. Vreau să spun, iar tu mă știi înțelege, doar atâta: domnul Merceanu caută să afle un lucru care s-a petrecut de mult și pe care nu-l înțelege, cum cred că nu înțelege nici ce se întâmplă în jurul nostru, cu lumea asta și cu oamenii. Eu am o impresie și cred că nu mă-nșel: el nu-i nici aici, nici acolo, nici în zilele de față, nici în cele care au fost, acelea despre care povestește. O fi bătrân și drept e că, de la o vreme, bărânii încep să nu-și mai dea seama în ce timp trăiesc cu adevărat, mai ales când au un fel de a vedea lucrurile învățat anevoie și nu le vine nici în ruptul capului la îndemână să renunțe la el. Dar dacă ai avea răbdarea să-l ascuți măcar o dată, ți-ai da seama de ceea ce am observat eu: domnul Merceanu nu e așa fiindcă e bătrân ori fiindcă îi lipsește puterea să pună deoparte, între paranteze, părerea lui despre lume, ci pentru că speră să descopere prin mine lucrul ăla pe care nu-l pricepe. Mi-a și spus, nu mai țin minte când, lăsându-mă să înțeleg ce-o vrea Dumnezeu, că marea lui bucurie a fost când a aflat că eu am aproape vârsta lui de atunci și tocmai de aceea sunt cel mai potrivit să-l ajut să dezlege nodul întâmplărilor. Ce să zic? Eu îți zic ție, dar nu ca să te amestec, ci numai ca să-ți știu părerea. Tu, Matildă, rămâi cu ale tale, atâta te rog doar: lasă-l să vină și să mă caute când și cât vrea! Omul are nevoie de mine, iar tu știi cum sunt eu: dacă îl pot ajuta, e bine, dacă nu, iarăși e bine, oricum, fiecare dintre noi are ceva de câștigat!...

Dar fii tu numai atentă. Nu știi dacă ești la curent, dar el susține că ei doi au avut o fată, care nu era a lui, ci numai a Agathe, din prima ei căsnicie, dacă o fi fost și asta cu adevărat măritată cu bărbatul care i-a făcut un copil. Că el, domnul Merceanu a cunoscut-o la mulți ani după aceea, când fata era deja majoră și când femeia i-a povestit că i-ar fi adus-o într-o bună zi, pe neașteptate, în casă și i-ar fi zis: asta e fata mea, ți-am ascuns secretul ăsta câțiva ani, dar acum nu mai pot, am nevoie de ea așa cum și ea are nevoie de mine, așa că, de acum încolo va locui cu noi. Ce-o fi fost în capul Agathe, mie unul mi-e greu să pricep, cum adică să stai lângă un bărbat atâția ani, să te prefaci că ești Sfânta Fecioară și când începi să te saturi de prefăcătorie, hop, cu rodul păcatului de altădată? Dar, mă rog, nu cred că asta a fost, de fapt, marea problemă. Domnul Merceanu zice că n-ar fi reacționat în niciun fel, că numai i s-ar fi pus un nod în gât de n-a mai putut scoate nici o vorbă. Acuma, ce-i drept, zice el urmând povestea nevastă-si, fata era frumoșică foc, semăna cu maică-sa cum, probabil, fusese ea în tinerețe, cu mult înainte de a o cunoaște domnul Merceanu, numai că lui, dintr-o dată, totul i s-ar fi părut o imensă mascaradă. Păi, cum adică, să ții atâția ani un secret și încă nu unul oarecare, ci unul care, orice ai zice, îți sporește de două ori vinovăția: o dată, față de copila aia care, vai de capul ei, a crescut cine știe pe unde și cine știe cum, deși, legal, avea un tată, fie și vitreg, dar de vreme ce se luase cu mama ei bună, se cheamă că îi devenise părinte și, a doua oară, față de el, de domnul Merceanu, care nu că se simțea înșelat, fiindcă, oricum, păcatul se petrecuse cu mult înainte să o cunoască pe Agatha și știa bine că femeia nu fusese chiar ușă de biserică înainte de el, dar îi venea greu să înghită ideea că nevasta lui a jucat tot timpul un rol dublu. Ceea ce îl deranjase nu fusese fățărnicia femeii, cât ideea că lipsa ei de sinceritate putea să ascundă încă multe secrete, mai mari ori mai mici, mai mult sau mai puțin importante, care, în viitor, le-ar fi putut da peste cap întreaga viață, le-ar fi putut schimba în întregime destinul. Numai că, femeie, tocmai aici e ceva ce eu unul, ori că sunt prost, ori că nu mi-a dat el toate amănunțele, nu pricep nicicum: e adevărat sau nu că doamna Agtha i-a adus-o pe fiică-sa lui Merceanu în casă, ori totul nu e decât în închipuirea bărbatului, cine știe ce i-o fi povestit cândva femeia, iar el, acum, după atâția ani, când nu prea mai are la ce să se gândească și la ce să se frământa, și-a adus aminte de povestea asta și încearcă, folosindu-se de mine, să îi găsească dedesubturile?"

„Se zice că, de la o vreme, terminându-i-se ce avea de trăit, dar având încă destulă viață în el, omului nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să o ia, din nou, de la capăt. Și își amintește atunci întâmplări la care nu s-a mai gândit niciodată. Abia acum, după trecerea anilor, descoperă ce ar fi trebuit să spună ori cum ar fi trebuit să reacționeze pentru a le întoarce în favoarea sa, cât de naiv a fost crezându-i pe alții și dându-le altora ceea ce, de fapt, ar fi trebuit să ia el însuși. Dacă e cu scaun la cap, ocolește și remușcărilor și regretele, că astea, măi, băiete, sunt ca niște câini care au înșfăcat aceeași bucată de carne și trag fiecare în altă direcție, până ce nu mai rămâne nimic din ea și se trezesc la fel de flămânzi ca înainte de a o apuca. Dacă nu, din toată povestea nu iese decât gustul amar al unei vieți irosite, încât până și ce i-a reușit pare lipsit de importanță. Ca să nu mai vorbim de timpul pe care îl mai are de trăit și care devine încă mai chinător decât cel de dinainte, pentru că nimic nu e mai dureros decât sentimentul că viața ta ar fi arătat altfel dacă ai fi judecat atunci cum judeci acum! Ceea ce, cred eu, Vancea, e o mare nerozie! Dă-i unui copil mintea de la cincizeci de ani și o să vezi ce monstru iese, nu fiindcă treaba în sine e absurdă și nu se poate, ci, pur și simplu, pentru că asta ar însemna să omori în el ideea de evoluție. Or, stând și chibzuind, ăsta mi se pare darul cel

mai frumos cu puțință pe care ni l-a făcut Dumnezeu: faptul că trăind, ochii tăi au fără întrerupere în față linia orizontului și că, în clipa în care crezi că l-ai atins, descoperi că, în realitate, el a rămas la aceeași depărtare față de tine. Ceea ce a fost, trecutul, dacă vrei, nu trebuie privit nici cu dușmănie, nici cu smerenie, nici cu pasiune oarbă, dar nici cu detașare, căci și unele și altele te pun în afara timpului propriei tale vieți și, de cele mai multe ori, ajungi să pierzi la pod ce ai câștigat la vamă! Eu zic că dacă tot e să o iei de la capăt, cel mai bine este să nu-ți bați capul cu judecarea a ceea ce a fost: oricum, de schimbat nu mai poți schimba nimic! A, o să zici, nu numai noi evoluăm – așa cum susțin eu -, ci și trecutul se transformă odată cu noi, că fiecare treaptă pe care o suim înseamnă un pas în adâncul lui, astfel încât, între aceste două mișcări compensatorii, noi nu suntem nimic altceva decât interpretii propriului nostru destin și că reinterpretează mereu și mereu ceea ce s-a petrecut, ducem în spinare povara timpului pe care l-am trăit deja, iar această povară se îmbogățește cu fiecare nouă zi, devine altfel, altceva. Aici, s-ar cuveni să-ți atrag atenția că, dacă aș fi de acord cu tine – și, îți spun clar că nu sunt! -, a interpreta și a judeca nu e chiar totuna, deși, nu e mai puțin adevărat, raportul dintre ele mă face să mă gândesc la ideea că sunt, pe rând, și cauză și efect: interpretez ca să pot judeca, să-mi creez posibilitatea de a spune că asta a fost bine, iar cealaltă, nu, și, invers, judec, așez în sertare separate binele și răul, spre a-mi lăsa apoi câmp liber interpretărilor. Mi-ar fi mai lesne să-ți dau o mie de exemple prin care să îți demonstrez cât de păgubos e felul acesta de a privi lucrurile și să te conving că multe dintre greșelile trecutului i se datorează. Dar altul e interesul meu, cu toate că n-aș vrea să te fac să mă crezi doar pe cuvânt: să recunoști, întâi de toate că există un adevăr al întâmplărilor care este numai al lor și care aparține, în exclusivitate, momentului când ele s-au petrecut. Restul ține de judecată ori de interpretare, de nuanțe, de aproximarea acestui adevăr. Sunt cercurile concentrice, când mai apropiate, când mai îndepărtate, prin care încercăm să-l aflăm. E în asta, așa simt eu, o pedeapsă divină, pe care nu o vom ispăși niciodată! Eu fac parte dintre aceia care cred că resortul intim care l-a îndemnat pe om să inventeze Judecata de Apoi în insuportabilul acestei pedepse trebuie căutat, culmea fiind că presupunerea ei nu e consecința vreunui scepticism răvășitor, ci, din contră, a unei priviri pline de speranță către viitor.

Înainte de a mă explica, vreau să observ paradoxul aparent pe care eu construiesc ceea ce îți spun. Trăind întâmplările, n-ai cum să trăiești și adevărul lor: în cel mai fericit caz, îl intuiești, ai sentimentul că te îmbracă, așa cum o haină îți acoperă trupul gol dar ascunde de tine mai bine de jumătate din întreg. Ți-e cald, ți-e bine, însă nu vezi decât ceea ce se poate vedea. Partea aceea vizibilă doar în oglindă, partea aceea fără de care întregul nu e întreg, rămâne difuză. Odată sfârșite întâmplările, îmbraci o altă haină și, deci, imaginea va fi și ea alta. De acum, nu-ți mai rămâne decât să-ți închipui cum arătai, să întorci pe toate fețele adevărul sau, mă rog, ceea ce ți se pare a fi adevărul despre ceea ce s-a petrecut. Ia o carte și ține-o foarte aproape de ochi: deslușești, eventual, rândurile, dar nu poți citi! Îndepărtează-o la câțiva metri: privirea ta va rămâne la fel de neputincioasă! Să nu-ți faci iluzii că sunt atât de naiv încât să nu intuiesc ce îți vine să spui: ei bine, tocmai distanța aceea optimă față de carte mă interesează! Însă, bagă de seamă, la mijloc e tot o iluzie. Fiindcă ceea ce citești acum, peste câteva fraze nu mai e valabil, sau, hai să fiu de acord, se transformă în altceva. Și atunci? Nu aveam eu dreptate când îți vorbeam despre regretul meu că nu am fost niciodată în stare – și nici nu cred că voi fi vreodată – să trăiesc și să scriu în același timp! N-aș avea acum o carte în care aș regăsi, oricând aș avea chef, frazele peste care am trecut fără să le simt mai mult decât aveam nevoie pentru ca lectura mea să meargă înainte? Frazele care m-ar ajuta să recuperez, întreagă, trăirea mea de atunci? Cum, însă, nu o am, ceea ce mă încearcă este nu spaima, ci speranța și încrederea deplină în Judecata de Apoi, când timpul nu va mai avea nicio importanță, când o secundă din ceea ce a fost va putea dura un secol sau chiar mai mult și voi avea răgazul și liniștea să văd derulându-se cu încetinitor întâmplări al căror înțeles l-am pierdut, fapte peste care am trecut cu seninătate fără să pricep, în chiar clipa petrecerii lor, că ele, nu altele, sunt esențiale. Eu unul, se relaxă Vancea, sunt pregătit să trec prin acest moment, prin această Judecată, fără să mă îngrijoreze verdicturile ei! Și-ți mai spun ceva: toată nebulia asta cu Apocalipsa, cu sfârșitul lumii, cu venirea unui moment în care fiecare dintre noi va da seamă pentru ce a făcut, nu e nici pe departe o poveste inventată așa, de dragul poveștii ori din dorința de a-i ține sub control pe păcătoși. Oricât ți s-ar părea de perversă, istoria aceasta corespunde unei nevoi care, până la urmă, este a fiecăruia dintre noi, ca indivizi. Pe măsură ce îmbătrânești, ea devine tot mai imperativă, de la o vreme, începe chiar să te apese, să-ți cutreiere și să-ți macine gândurile în fiecare zi, în fiecare oră, în fiecare minut aproape. Clipă de clipă ducem cu noi întreg trecutul nostru, el ne determină toate gesturile, atitudinile, reacțiile. Nimic din ce suntem acum nu e în afara lui! Chair dacă nu conștientizăm, chiar dacă rațiunea ne îndeamnă să nu fim de acord cu asta, el ne determină, până în cele mai mici detalii, fiecare nouă experiență, fiecare nou moment al vieții care devin, într-o fracțiune infinitezimală, la rândul lor, trecut și se adaugă irepresibil, ca o nouă rotiță, în acest mecanism infernal. Nu prezentul, ci trecutul este continuu, el este zestrea și comoara perpetuă a ființei noastre, motorul care împinge lucrurile înainte!...

În luna mai a anului trecut, în 11 mai 2009, mai exact, am invitat oameni înstăriți ai Banatului să calce, alături de mine, pe urmele celei mai bogate familii din secolul al XIX-lea, din Banatul și Transilvania imperiului dualist: familia Mocioni. Cu puțin timp înainte, mă aflam la Viena, curios să aflu ce s-a ales din averea marilor familii aromâne, pornite în secolul XVI, din Voshopole. Concluzia de final: s-a ales praful! Familia Sina, cea mai bogată familie a Austriei, după cea imperială, s-a ascuns definitiv în pulberea pamântului și a vremii. Asemenea, Dumba ori Naco, sau Mocionii, ori alte ilustre familii care și-au pus speranțele în străinii pe care i-au înfiat pentru a-i moșteni. Palatele pustiite, iar peste numele lor istoria a aruncat lîntoliul nerecunosctor al uitării. Cu acest număr de revistă, vom apuca pe un drum care ne va releva, lunar, un adevăr simplu ca o cădere: în cavernele Altamirei s-au pastrat capodopere de pictură preistorică, în castelele Ghicanilor, Sturzenilor, Tescanilor, care au fost veacuri de-a rândul stăpânii Moldovei - nici măcar o amintire frumoasă. Va amintiți vorbele Sfântului Francisc de Assisi, unul din teologii bisericii creștine primitive: "Pe lumea asta am nevoie de puțin; iar de puținul acela am nevoie și mai puțin". Începem un periplu pe marea întoarcerii, arătându-vă ce a rămas din averile celor care au sfidat constatarea episcopului de Hippona.

Vasile TODI

TUMULTOASA POVESTE A CASTELULUI DE LA MICLĂUȘENI

Ioana CIOFLÂNCĂ

Decorația murală a castelului în stilul Art Nouveau a fost realizată în anul 1898 de către arhitectul Reinecke, ajutat probabil chiar de către Maria Sturdza, care era o talentată pictoriță. Ea ilustrase, de altfel, multe din poeziile lui Vasile Alecsandri, vecin și prieten apropiat al familiei Sturdza. Ornamentele exterioare, care se mai păstrează și astăzi, abundă în embleme inspirate din blazonul familiei Sturdza.

BOGĂȚII DE SOI

Scara principală a castelului din marmură de Dalmația, sobele din teracotă, porțelan sau faianță, aduse de peste hotare, parchetul cu intarsii din esențe de paltin, mahon, stejar și abanos, confecționat de meșteri austrieci, mobilierul rafinat - toate desăvârșeau interiorul luxos al castelului. La acestea se adăugau colecția de cărți și documente, de costume medievale, de arme, bijuterii, tablouri, busturile din marmură de Cararra, argintăria, dar și piesele arheologice, numismatice și epigrafice de mare valoare.

A DEVENIT SPITAL

Din căsătoria lui George Sturdza cu Maria Ghica a rezultat o singură fiică, Ecaterina. În anul 1897, aceasta s-a căsătorit cu Șerban Cantacuzino, cu care nu a avut niciun copil, acesta murind în 1918. În încercarea de a găsi un succesori pentru moșie, Ecaterina îl înfiază pe vărul ei, Matei Ghica Cantacuzino. Alegerea nu a fost din cele mai inspirate, deoarece Matei, neinteresat de moșie, a emigrat în Occident pe vremea războiului.

În timpul Primului Război Mondial, castelul va fi pus la dispoziția unui spital militar, mama și fiica ajutând răniții, ca infirmiere. Tot în această perioadă, castelul a fost vizitat de George Enescu, care a concertat printre paturile cu răniți.

GAZDĂ PENTRU PRIZONIERI

Dacă soarta a fost blândă cu acest castel în Primul Război Mondial, în cel de al doilea lucrurile s-au schimbat în detrimentul reședinței boierești. În 1944, Ecaterina părăsește castelul, din cauza frontului mult prea apropiat, refugiindu-se departe de acesta. Autoritățile i-au propus evacuarea bibliotecii, care cuprindea 60.000 de cărți valoroase, multe din ele fiind ediții princeps sau rarissime. Ecaterina a refuzat inițial, apoi a predat Episcopiei Romanului două inventare ale bibliotecii, care au fost apoi luate de Securitate. În iarna 1944-1945, coloanele cu prizonieri nemți au staționat în castelul de la Miclăușeni.

COLECȚII DISTRUSE SAU FURATE

În această perioadă, cea mai mare parte din colecțiile castelului, cărțile, piesele de mobilier și alte bunuri au fost furate sau distruse de soldați. Castelul a fost devastat. Multe din cărțile valoroase au fost folosite de soldați drept combustibil și arse în sobe, alte volume au fost vândute chiar de către paznicii castelului unor magazine din Târgu Frumos, unde erau folosite pentru împachetarea mărfurilor.

Din cărțile care au mai rămas, o parte au fost luate de Jacob Popper și Jean Ackerman, cu un camion al Apărării Patriotice, în scopul de a le proteja. Volumele strânse de aceștia au fost, o parte, depuse la sediul ARLUS din Iași, a doua parte au fost vândute Bibliotecii Centrale Universitare și a treia au luat drumul Occidentului. Restul cărților și manuscriselor rămase au fost donate de Ecaterina Episcopiei Romanului.

MUTILAT DE COMUNIȘTI

Rămășă fără moștenitori pentru moșia de care era atât de atașată, Ecaterina o donează prin testament Episcopiei Romanului, în scopul înființării unei mănăstiri de maici. După moartea sa în 1953, castelul a avut cele mai ciudate destinații. A fost depozit militar de explozibil, casă de odihnă pentru copii, iar din 1960 până în 2001, școală pentru copii cu deficiențe mentale grave.

În perioada comunistă, mansarda castelului devenise unul din locurile secrete unde petreceau adeseori membrii de partid sau copiii acestora. Pe data de 23 decembrie 1968, în urma unei astfel de petreceri, mansarda castelului a ars. Focul, care a pornit, se pare, de la o țigară lăsată aprinsă, a distrus ultimele mobile originale ale castelului, depozitate la mansardă alături de materiale inflamabile.

IZBĂVIREA DE PE URMĂ

Apa cu care a fost stins incendiul, infiltrându-se în interior, a contribuit la degradarea progresivă a imobilului.

La doar 65 de kilometri depărtare de Iași, pe partea stângă a drumului E 583 ce duce spre Roman, în comuna Butea, se află castelul Miclăușeni. Rezistând timpului și oamenilor, care l-au ocrotit ori, dimpotrivă, s-au străduit să-l distrugă, castelul a rămas martorul tăcut al unor epoci boierești demult apuse.

REȘEDINȚĂ PENTRU PLOȘNIȚE

În secolul al XV-lea, domnitorul Alexandru cel Bun îi dăruia vornicului Miclăuș, membru în Sfatul Domnesc, un domeniu generos, situat în apropierea luncii Siretului. După moartea vornicului, moșia a rămas cunoscută sub numele de Miclăușeni. La sfârșitul secolului al XVII-lea, moștenitorii de drept ai moșiei, rămânând fără urmași, au lăsat domeniul rudelor din familia Sturdza.

Ioan Sturdza (1710-1792) a fost cel care a înălțat pentru prima oară la Miclăușeni un conac boieresc în anul 1755. Acesta avea demisol și parter și era construit în formă de cruce. Conacul avea 20 de camere, câte zece pe fiecare nivel. Cum podelele și tavanele erau din scânduri, adeseori gazdele aveau de furcă cu ploșnițele și șoarecii care băntuiau reședința. Împotriva acestora, stăpânele casei dădea ordine clare: "să se puie în var vreo doftorie de ploșniță și să speli cu aceea și podelele pe sus cu badanaua", în timp ce "bortele de șoareci să se astupe toate cu cărbuni pisați cu steclă".

HOLERĂ SAU OTRAVĂ?

Dimitrie, fiul lui Ioan Sturdza, s-a preocupat la fel ca părintele său de extinderea moșiei și a ridicat, între 1821-1823, un lăcaș de cult care există și astăzi în apropierea castelului. Biserica are o frumoasă catapeteasmă în stil baroc și numeroase obiecte de cult valoroase, cu care familia Sturdza a înzestrat-o.

În biserică se află înmormântat Alecu Sturdza Miclăușanu, fiul lui Dimitrie, mort în anul 1848. Asupra morții acestuia planează încă misterul. La 1848, Alecu îmbrățișase ideile revoluționarilor, situându-se în tabăra opusă vărului său, domnitorul Mihail Sturdza. Nu se știe nici astăzi clar dacă Alecu Sturdza a murit subit de holeră sau a fost otrăvit din ordinul domnitorului Mihail Sturdza.

Cert este că în timpul lui Alecu Sturdza s-a amenajat la Miclăușeni, în jurul conacului, un frumos parc în stil englezesc, cu specii de arbori ornamentali și numeroase alei cu flori. Alecu Sturdza, preluând pasiunea înaintașilor pentru cărți și manuscrise valoroase, a crescut semnificativ colecțiile de rarități ale conacului.

CASTEL PENTRU MARIA

În anul 1863, Catinca, soția lui Alecu Sturdza, lăsa moșia de la Miclăușeni fiului George. Acesta s-a mutat la moșie după 1869, anul căsătoriei cu Maria, fiica scriitorului Ion Ghica. Actualul castel a fost ridicat pe locul vechiului conac, între anii 1880-1909. Pentru a ridica castelul, George Sturdza a împrumutat de la Societatea de Credit Finciar suma de 100.000 de lei, pe care urma să o "achite în numerariu monetă de aur".

Se pare că George Sturdza a ridicat castelul pentru Maria, mai tânără cu 11 ani decât el, care mult timp nu s-a acomodat cu noul mediu în care se mutase.

VECINUL ALECSANDRI

Castelul a fost construit în stilul neogotic târziu, după planurile arhitecților Iulius Reinecke și I. Grigsberg. Spre deosebire de vechiul și insalubrul conac, castelul avea parter, etaj, mansardă și beneficia de numeroase decorațiuni, atât interioare cât și exterioare.

TRECUT VS. PREZENT

La fel ca până-n 1989 locurile la facultățile de stat sunt foarte puține.

La fel ca până-n 1989 încercăm să ne plătim datoriile.

Avem același metrou ca și în 1989

Avem același linii de tranvai și troilebuz.

Avem același parcuri, dar distruse, aceleași zone de agrement, dar ruinate, aceleași baze de tratament, dar înstrăinate sau lasate în paragină, aceleași lacuri termale și băi populare, dar acum cu taxe mult mai mari.

Avem același mine, dar închise, aceleași sonde petroliere, dar cesionate pe 2 lei, aceleași grădinite și cămine!

Avem aceleași stațiuni turistice, dar fie lăsate de izbeliște, fie date cadou...

Avem aceleași bogății naturale, inepuizabile (aur, neferoase, marmură, minereuri feroase, uraniu, gaz, hidrogen sulfurat...).

Avem același fântâni, dar secate, aceleași izvoare de apă minerală...

Avem același centre de cercetare dar fără cercetători.

Și acum, ca și până-n 1989, ne mulțumim să spunem bancuri despre politicieni.

Și acum, ca și până-n 1989, ne lăsam conduși precum o vită la abator.

Radu RONCEA

CAMPIONATUL MONDIAL
DE FOTBAL 2010

Campionatul Mondial de Fotbal 2010 va fi a 19-a Cupă Mondială FIFA, un turneu internațional de fotbal, care este programat să aibă loc între 11 iunie și 11 iulie 2010 în Africa de Sud. Campionatul Mondial de Fotbal 2010 este punctul culminant al unui proces de calificare ce a început în august 2007 și a implicat 204 din cele 208 echipe naționale membre FIFA. Ca atare, se află la egalitate cu Jocurile Olimpice de vară din 2008 la numărul de națiuni ce participă la o competiție sportivă.

Pentru prima dată turneul va fi găzduit de către o națiune membră a Confederației Africane de Fotbal. Africa de Sud a câștigat dreptul de a organiza Campionatul Mondial, învingând alte două națiuni africane Marocul și Egiptul. În urma acestei decizii Confederația de Fotbal din Oceania rămâne singura federație continentală a cărei membri nu au găzduit nici o ediție a Campionatului Mondial.

Continentalul african a fost ales ca gazdă, pentru a organiza Cupa Mondială din

2010, ca parte a unei noi politici pentru a roti găzduirea turneului final între confederații (Această politică a fost abandonată, mai târziu, în octombrie 2007). Cinci națiuni africane doreau să găzduiască Turneul Final 2010:

- * Egipt
- * Libia / Tunisia (co-organizare)
- * Maroc
- * Africa de Sud

După ce Comitetul Executiv FIFA a decis să nu permită găzduirea turneului de două țări simultan, candidatura comună Libia-Tunisia a fost retrasă, astfel că au rămas doar trei țări în cursă.

Câștigatoarea a fost desemnată în urma voturilor membrilor Comitetului Executiv FIFA și anunțată de președintele FIFA, Sepp Blatter, la o conferință de presă organizată la data de 15 mai 2004, la Zürich.

Mircea PETROMAN

Redactor sportiv al Trustului de Presă "Magazin"

Ipoteze inedite

2012
PROFETIE REALĂ SAU FALSĂ !?

Orice ființă este alcătuită în primul rând din energie. Iar energia este doar învelișul altor corpuri energetice. Omul se încadrează și el, firește, în organizarea universală. "Animal cu (oarece) rațiune", ființa umană a fost inzestrată cu capacitatea de a avea o paletă largă de trăiri, sentimente și gânduri.

Dovada că acestea sunt energii în stare pură ne este oferită de constatările de-a lungul timpului și cercetările științifice din ultimile două secole. Trăirile și sentimentele negative creează energia negativă, nefasta, iar gândurile se pot chiar și materializa, după cum s-a reușit în proiectul Montauk. Ca orice energie, sentimentele, trăirile și gândurile umane au o anumită vibrație. O energie negativă nu poate avea, evident, decât o vibrație joasă, pe principii universale al evoluției.

În Univers, nimic nu este întâmplător, iar totul este subordonat unui singur scop: perpetuarea și evoluția vieții. Materia însăși este inzestrată cu o inexplicabilă capacitate de a crea viață! Există legi universale chimice, fizice, astronomice și chiar juridice. Ele nu sunt însă stricte, pentru că Universul nu este Armata Poporului, iar cuvântul de ordine este diversitatea. Viața trebuie să evo-

lueze prin forțe proprii, fără dirijări cazone, să se confrunte cu cele mai dificile situații.

Cine învinge merită să meargă mai departe. Chiar și războaiele au rolul lor în programul universal. Nu sunt de dorit, în general, dar determină unitatea unei nații, planete sau chiar unei galaxii (?) și evoluția științifică, aducând o presiune și o urgență sporită în acest sens. Tot ele aduc un examen energetic major, o separare între "baietii buni și baietii răi" - după gândirea simplistă americană.

Fiindcă totul este energie, nici Universul nu face excepție de la regulă. Așa cum el a fost creat prin explozia colosală a unui... atom, tot așa există surse de energie pozitiva ce alimentează galaxiile, iar de la acestea, prin sori, sistemele solare. Aceste energii sunt de frecvență foarte înaltă, pentru a putea străbate distanțele imense, până la sorii căptători.

O dată la 60-70 milioane de ani, modificările de pe Terra sunt atât de radicale încât, spun cei doi, "până și istoria nu poate fi considerată o observație continuă", după cum scria Eugen Dorcea, în cartea *Istoria Secretă a Omenirii - vol. II*, mai 2006.

Dr. ec. Ștefan TARJOC

Timișoara

UMOR EVREIESC

Un rabin și un preot au păreri divergente asupra unei probleme teologice.

- A face dragoste înseamnă muncă, nu plăcere, spune preotul. Este munca lui Dumnezeu întru îndeplinirea Legii Sale.

- Nu, nu, spune rabinul, e o plăcere. Dacă n-ar fi fost, rasa umană n-ar fi supraviețuit.

În cele din urmă, cad de acord să-și consulte superiorii și apoi să se întâlnească din nou. După o lună:

- Problema e rezolvată, spune preotul. Arhiepiscopul și Cardinalul sunt de acord că e muncă.

- Nu, spune rabinul, rabinul-șef a fost de părerea mea. E foarte logic. Dacă ar fi fost vorba de muncă, am fi pus servitoarea s-o facă.

Rubrică îngrijită de Manuela Bungău - redactor responsabil pentru revista „Jurnal de Coșteiu”, al Trustului de Presă „Magazin”.

D'ALE LU' DINESCU

Dacă eu stăteam
în boscheții
de la Cetate și
croșetam versuri

cred că n-aveam nicio
bucată de pâine.

Muream în timpul vieții.
Dacă-n țara asta nu stai în
vitrină n-apuci nici pensie.

Marioara MICULA

Redactor al revistei „Jurnal de Bara”,
din cadrul Trustului de Presă „Magazin”

DIALOGURI ÎNCHIPUITE

Prof. dr. Viorel Roman, consilier academic la Universitatea din Bremen - Germania, un susținător acid al ecumenismului, către părintele Mircea Maier, paroh al Bisericii "Nașterea Maicii Domnului" din orașul-stațiune Buziaș: - Părinte, într-un interviu acordat lui Vasile Todî, prietenul meu Vasile Todî, părintele arhimandrit Arsenie Papacioc, întrebând dacă mișcarea ecumenică ar fi o creație a masoneriei, răspunde: "nu este o creație a masoneriei, este o creație a dracului." Este formidabil!

Aforisme

Cine nu cade nu se poate înălța.
(L. Blaga)

Nu zi niciodată „nu se poate”, ci
începe cu „să vedem”.
(Nicolae Jorga)

Nu folosi o spadă ca să-ți gonești
musca de pe căciulă.
(Lao Tse)

Butoaiele goale fac cea mai
mare gălăgie. (Sofocle)

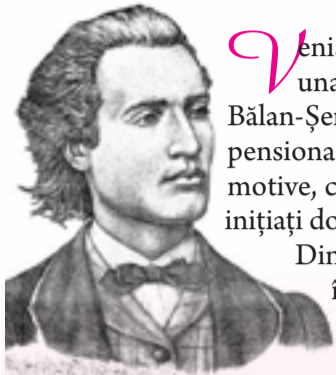
Jubirea orbește. Și exact în
momentul acela femeia profită.
(Vincente Garcia)

N-are rost să-ți faci probleme
gândindu-te că o să mori.
Oricum acesta va fi ultimul lucru
pe care-l vei face.
(Hubie Morrison)

Adina BORZA

Redactor-șef al revistei „Jurnal de Moravița”
al Trustului de Presă „Magazin”

EMINESCU LA COMLOȘUL MARE?

Venisem doar de câțiva ani la Comloș. Mă familiarizam, treptat, cu frumoasele tradiții culturale ale comunei. Aveam să mai aflu de una: Mihai Eminescu ar fi fost și la Comloșu Mare. Știrea, „informația” o aflasem de la doi bătrâni ai satului: țărănul scriitor Ghiță Bălan-Șerban (1907-1975), pensionar al Fondului Literar al Uniunii Scriitorilor din România, și Ștefan Ciolac-Bulandra (1914-1998) pensionar. Îmi spuneau ca argument, că existase ilustra semnătura a poetului pe o carte de cult a Bisericii Ortodoxe din sat. Dar, din varii motive, cartea dispăruse... cu tot, cu semnătură. Mi se părea ceva de domeniul fantasticului! Dacă zvonul plutea în aerul satului printre inițiați doar dintr-un exagerat „patriotism local” de sorginte oltenească, era ceva de la sine înțeles. Dar dacă „zvonul” era adevărat?

Din lecturi cunoșteam itinerarul bănățean al lui Mihai Eminescu din 1868, junele poet fiind sufleur, copist de roluri și figurant în trupa bucureșteanului Mihai Pascaily. Cu atât mai mult aspectul mă interesa într-un mod cu totul aparte. Lucrarea mea de diplomă fiind dedicată tocmai lui „Mihai Eminescu în critica literară după (și înainte de, n.a.) 1944”. Parcursesem, deci, cu maximă atenție volumul eminescologului timișorean Ion Iliescu, eminent profesor universitar doctor și documentat bibliofil: „Eminescu în Banat”, Timișoara, 1964. Dar... nici urmă de poet la Comloșu Mare. Și totuși..., am aplicat dictonul sportiv: dacă învingi, continuă, dacă pierzi, continuă. Am continuat, deci, să caut argumente (sau „argumente”) ale posibilei sosiri la Comloș a lui Eminescu. Iată-le:

Argumente ideale

- Poetul comloșean Iulian Grozescu (1859-1872) era mâna dreaptă a lui Iosif Vulcan în redacția revistei „Familia” din Budapesta (un fel de secretar de redacție de azi), el familiarizându-se cu numele și poezia eminesciană în urma colaborărilor acestuia la revistă. Mai mult, probabil că însuși Iulian Grozescu îl „botezase” pe tânărul poet schimbându-i numele din Eminovici în Eminescu, situație în care poetul comloșean ar trebui considerat adevăratul „naș” literar al lui Mihai Eminescu. Dacă ipoteza pare exagerată, rămâne cel puțin că Iulian Grozescu să fi fost doar părtaș și să fi acceptat faptul, atribuit îndeobște lui Iosif Vulcan.

- În anul turneului transilvănean și bănățean al actorilor bucureșteni, cine altul decât Iulian Grozescu putea fi trimis la Timișoara spre a redacta pentru revista „Familia” cronici teatrale despre primele spectacole dramatice în limba română? Atunci, într-o pauză de spectacol, poetul comloșean a împărțit în public o poezie de întâmpinare dedicată actorilor români: „Salutare Thallei române, dedicată Societății Teatrale Române a d-lui director M. Pascaily, cu ocaziunea primei reprezentări în Timișoara la 28 iulie 1868! Dacă până atunci cei doi poeți se cunoșteau doar prin scris, intermediarul fiind revista comună „Familia”, uneori cei doi apărând pe aceeași pagină a publicației, acum a sosit timpul întâlnirilor lor. Chiar dacă citată, poezie a fost persiflată de G. Călinescu strict estetic, criticul avea dreptate ea a accentuat entuziasmul general din sală, având marele merit de a precipita cunoașterea directă a celor doi poeți.

Traian GĂLETARU

Redactor-șef al publicației „Comloșana”

CÂNTEC ȘVĂBESC BĂNĂȚEAN

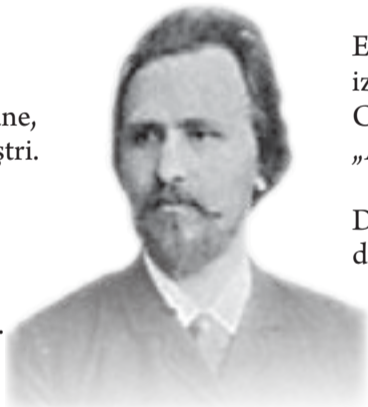
...cules de Adam Müller-Guttenbrunn

Arde o durere, precum lacrimile de copil,
atunci când inimile părinților sunt încremenite de înstrăinare.
O, lumi ne despart de patria mamă
și rămânem pentru ea doar niște străini.

Încă mai sună pentru noi ale patriei clopote bătrâne,
clopotele simple și credincioase ale părinților noștri.
Dar furtuna le înghite sunetul evlavios,
Distrușând cu fiecare fulger lumina păcii.

Am alunecat de pe pământul german
pe această insulă îndepărtată din marea popoarelor.
Dar acolo unde a făcut plugul șvabului brazdă,
Devine german și pământul, fără a se mai clinti.

Cine îl poate ponegri ca pe un străin, pe șvabul din Banat?
Turcul și tătarul au stat aici înaintea lui.

El vrea să fie recunoscut stăpân pe glia lui,
fiind cetățean aici și nu oaspetele tău, maghiarul!

El a sângerat în oștile prințului Eugen,
izgonind dușmanul, ce sălășluise odată aici în țară.
Chiar regele tău îi strigase odată întru cinstire:
„Ară-mi pământul, vrednic pumn de șvab!”

Dintr-un deșert făcu ținut înfloritor,
din mlaștini ridică o nouă lume.

Lăsați-ne să vorbim în germană și cu devotament de această țară,
și să-l disprețuim pe cel ce n-o cinstește.

O patrie, mândră floare răsărită din sudoare germană,
martoră la crunta nevoie a părinților,
te binecuvântăm, să te ocrotească Dumnezeu,
noi suntem cu devotament alături de tine, până la moarte!

BANATUL ISTORIC - OAMENII ȘI AȘEZĂRILE SALE

La anul 1965, regimul comunist a schimbat în județul Timiș numele unor localități care păreau autorităților că au anumite conotații triviale sau rasiste. Așa au ajuns așezările Omoru Mic și Omoru Mare din comuna Denta să fie rebotezate Rovinița Mare și Rovinița Mică. La fel, satul Jadani, aparținând de comuna Orțișoara, a devenit Cornești. Și tot atunci, vechea așezare Chizdia a primit numele de Coșarii, așa cum se numește și azi în mod oficial. Mai mulți localnici au încercat după 1990 să determine autoritățile să accepte revenirea la vechiul nume (la anul 1440 satul se numea Felsokizdia, la 1661 Kisdia, la 1924 Chizdia), dar acest lucru nu s-a întâmplat.

Familia baronilor aromâni Sina a făcut o carieră deosebită în Europa Centrală a secolelor XVIII și XIX. Originară din Moscopole (Albania), familia Șina părăsește orașul după distrugerea acestuia de către otomani. Se stabilește mai întâi în Croația, apoi la Viena, unde se ocupă cu negoțul tutunului,

COȘARII - KIZDIA

bumbacului și bunurilor alimentare.

Întemeietorul Casei Sina, Simion (născut la Moscopole în anul 1753, decedat la Viena în 1822) dezvoltă afacerile familiei cu pricepere și devine cea de-a doua putere financiară din Imperiul Habsburgic (după Banca Rothschild). Simion Sina era în relații cu Ali Tebelin, Pașa din Ianina, iar legenda spune că o parte din averea familiei Sina ar fi provenit din fondurile depuse de pașă în seifurile familiei Sina și abandonate în urma asasinării sale.

Mulțumită relațiilor strănse pe care le avea la Sankt Petersburg, Sina a fost depozitarul averilor aristocrației ruse - între care și cea a familiei Kiseleff - și a reprezentat timp de ani de zile o contraputere economică

Rothschild, finanțând, între altele, propaganda țaristă în Balcani.

Simon Sina a fost consul și ministru al Greciei la

Viena, Munchen și Berlin, membru al Camerei Magnaților din Ungaria, consilier intim austriac, Cavaler al Ordinului Coroanei de Fier ci. I, membru al Senatului, responsabil cu Academia Imperială de Științe.

Sina a dăruit bani mulți statului grec, construind Academia din Atena și fiind considerat ca „ever-binefăcător al Națiunii Elene - iar o stradă din Atena îi poartă astăzi numele.

Printre construcțiile finanțate de Simon Sina în Imperiul Habsburgic se numără și primul pod construit peste Dunăre la Budapesta și Institutul orbilor, Palatul Academiei Ungare de Științe, Conservatorul din Budapesta. Faima fiului său Georg-Simeon Sina (n. Viena 1782 - d. 1856) a fost și mai mare. A primit titluri de noblețe de la împăratul Francisc al II în anul 1818, în urma cumpărării moșiilor de la Hodoș și Kizdia, devenind baron. Nepotul, Simon-George (1810-1876) a continuat opera tatălui și bunicului său, mărind averea familiei și reputația ei internațională.

Dinu BARBU